

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ СПІЛОК ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Анотація. Проведено оцінку та порівняльний аналіз діяльності розвитку кредитних установ методами рейтингового оцінювання на основі інтегрального показника рівня розвитку комерційних банків України та кредитних спілок за регіонами України.

Аннотация. Проведены оценка и сравнительный анализ деятельности развития кредитных учреждений методами рейтинговой оценки на основе интегрального показателя уровня развития коммерческих банков Украины и кредитных союзов по регионам Украины.

Annotation. This article provides an evaluation and comparative analysis of the activity of credit institutions ranking evaluation methods based on integrated assessment of the level of Ukraine's commercial banks and credit unions for the regions of Ukraine.

Ключові слова: кредитна спілка, комерційний банк, економічна безпека, загроза, модель інтегрального оцінювання.

Одним із рішень проблеми обмеженого доступу до дешевих мікрофінансових ресурсів є створення кредитної спілки. Така установа на рівні громади сприяє розвитку малого і середнього бізнесу, відновленню та вдосконаленню побутових послуг, підвищенню рівня взаємо- та самодопомоги мешканців громади.

Кредитна спілка – це неприбуткова громадська організація, що діє на кооперативних засадах з метою соціального захисту своїх членів шляхом здійснення взаємкредитування за рахунок їх акумульованих заощаджень [1]. Неприбутковість кредитної спілки полягає в тому, що вся її діяльність спрямована не на отримання прибутку, а на надання кредитних та ощадних послуг своїм членам. Кредитна спілка – це форма самоорганізації людей, які, об'єднавшись власними силами, створюють для самих себе можливість задоволення своїх потреб у фінансовій сфері. Кредитна спілка – це самоврядна демократична організація, в якій члени і лише члени визначають види послуг, які нею надаються, та встановлюють умови їх надання. Іншими словами, кредитні спілки – це фінансовий механізм, завдяки якому люди шляхом кооперування своїх зусиль, ідей та коштів можуть отримати необхідні послуги значно дешевше, ніж у тому випадку, коли кожний з них намагався б діяти самостійно.

Кредитні спілки провадять свою діяльність відповідно до Закону України № 2908-III "Про кредитні спілки" від 20.12.2001 року [1]. Динаміка кількості кредитних спілок в Україні наведена на рис. 1, їх кількість до 2008 року мала зростаючу тенденцію, з кінця 2009 року маємо спадаючу динаміку з піками зростання.

Рис. 1. Динаміка кількості кредитних спілок України

Фінансовий характер діяльності кредитних спілок робить їх схожими на інших учасників фінансового ринку – банки. Між цими структурами є багато як спільного, так і відмінного. Спільним є те, що і банки, і кредитні спілки на ринку діють як фінансові посередники, створені для задоволення потреб споживачів у фінансових ресурсах. Вони мають можливість акумулювати кошти від тих, хто має в даний момент їх надлишок, і передавати тим, хто відчуває в них нагальну потребу. Принциповою відмінністю між цими структурами є мета діяльності кожної з них: отримання прибутку для банку і надання фінансових послуг для кредитної спілки. Більш детально відмінності між кредитною спілкою та банком наведені в таблиці.

Таблиця

Спільні та відмінні риси кредитної спілки та комерційного банку

Ознаки	Кредитні кооперативи	Комерційні банки
--------	----------------------	------------------

Спільні риси		
Форма власності	Спільна кооперативна	
Принцип управління	Демократичність	
Відмінні риси		
Мета діяльності	Задоволення потреб членів кооперативу (пайовиків) в кредит	Прибуток
Організаційно-правова форма	Споживчий кооператив	Акціонерне товариство
Розподіл прибутку	Розподіляється між пайовиками відповідно до обсягу їх участі в діяльності кооперативу; відрахування до резервного фонду	Більша частина спрямовується на збільшення пасивів банку, дивіденди акціонерам, різноманітні фонди (резервний фонд акціонування працівників)
Джерела власного капіталу	Пайові внески членів	Внески акціонерів до статутного капіталу, прибуток
Види послуг, що надаються	Кредити членам кооперативу	Надання кредитів, ведення рахунків юридичних та фізичних осіб, інші види послуг
Об'єкт кредитування	Виробничий розвиток суб'єктів господарювання та особисті потреби членів кредитного кооперативу	Задоволення потреб у кредитних ресурсах фізичних та юридичних осіб, які мають відповідну кредитоспроможність та забезпечення
Сприйнятливість до валютних коливань	Несприйнятливі, тому що здійснюють свою діяльність тільки у національній валюті	Сприйнятливі, тому що коливання валютного курсу призводять до значних проблем при кредитуванні
Перспективи розвитку	Можливість об'єднуватися у власний кооперативний банк або асоціацію кредитних спілок на кооперативних засадах	Можливість відкривати філії з урахуванням вищеперахованих засад та факторів

З приводу такої конкуренції між банками та кредитними спілками можна сказати, що вони існують у сфері залучення заощаджених коштів фізичних осіб та на ринку споживчого кредитування. У сфері мікрокредитування бізнесу, особливо в селах, кредитні спілки є чи не єдиним джерелом фінансування малих та середніх підприємств. Відповідно до переваг кредитних спілок можна віднести максимальну наближеність їх до безпосередніх отримувачів послуг, а також можливість позичальника за спрощеною схемою отримати кредит, навіть у незначних розмірах. Кредитні спілки також мають можливість уважніше підходити до відбору членів, а отже, і до своїх клієнтів, тому при видачі кредиту можна не так ретельно перевіряти кредитоспроможність позичальника. А банкам не завжди вигідно мати справу з дрібними позичальниками через значні адміністративні витрати, тому вони більш зацікавлені у крупних клієнтах [2].

В Україні зараз діють близько 780 кредитних спілок та майже 180 комерційних банків. Порівняльна динаміка кількості кредитних спілок та комерційних банків зображена рис. 2.

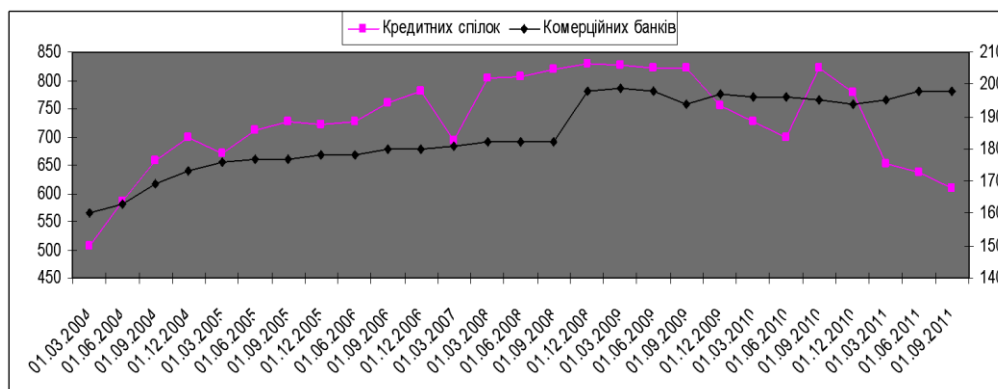

Рис. 2. Динаміка кількості кредитних спілок та комерційних банків України

Від здорової конкуренції, здавалось би, виграють всі. Адже чим більше фінансових установ бере участь у кредитуванні, тим успішніше вони працюють. Але для банків така ситуація не є дуже привабливою, бо зростання популярності кредитних спілок призводить до того, що банки втрачають своїх потенціальних клієнтів, що, у свою чергу, призводить до зниження прогнозованого доходу, рівня економічної та фінансової безпеки, зміну планів стратегічного розвитку і т. д. У роботі як основна загроза для економічної безпеки банку розглядається діяльність кредитних спілок. Для оцінки рівня цієї загрози необхідна кількісна оцінка рівня розвитку кредитних спілок та порівняння його з рівнем стійкості комерційних банків. Такий аналіз необхідний для того, щоб розробити заходи протистояння загрозам, які йдуть від кредитних спілок (реальних конкурентів) до комерційних банків. Аналіз проводився за допомогою методів інтегрального оцінювання [3], та були розраховані інтегральні показники рівня надійності банків та кредитних спілок за регіонами України. На рис. 3 наведені регіони у порядку зниження рівня розвитку кредитних спілок та кількість банків за рівнем надійності в кожному регіоні України. Найбільший розвиток кредитні спілки мають в Одеській області, так само як і найбільша кількість банків за рівнем надійності. Житомирська область має найменший рівень розвитку кредитних спілок, але не найменшу кількість банків за рівнем надійності.

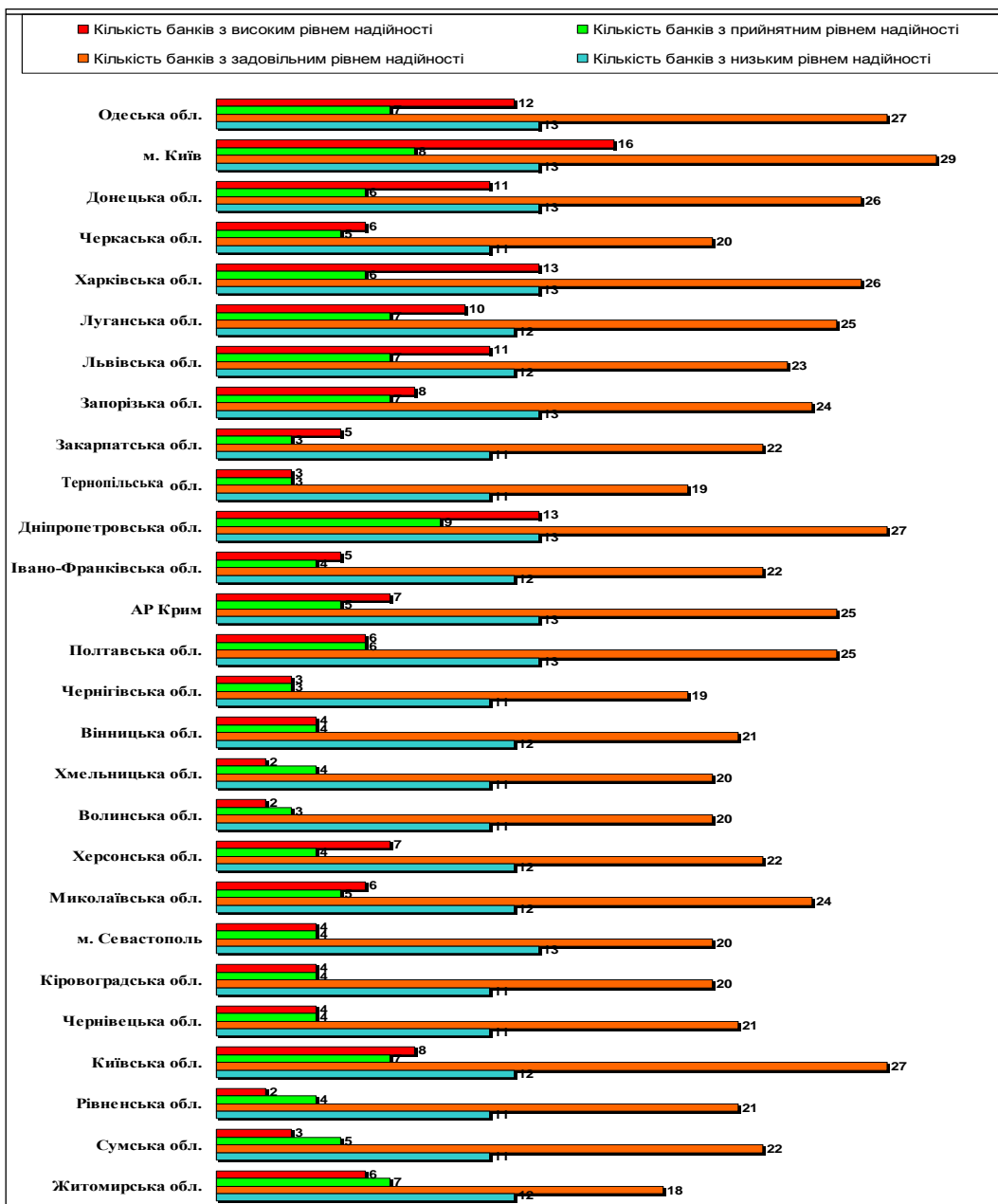

Рис. 3. Рейтинг регіонів за інтегральним показником розвитку кредитних спілок

Кредитні спілки не тільки є прямим конкурентом комерційних банків, а й становлять загрозу для всієї банківської системи України, бо вони загрожують всім об'єктам захисту в банку. Такими об'єктами є: персонал, який кредитні спілки можуть переманити на свій бік; інформаційні ресурси банку, знання про які можуть сприяти розвитку нечесної конкуренції між банками та кредитними спілками, або навіть сприяти розвитку "холодної війни"; та багато інших, які комерційні банки намагаються захистити, з метою забезпечити стабільний рівень своєї економічної безпеки.

Найбільшу загрозу кредитні спілки становлять тим комерційним банкам, які мають низький або задовільний рівень надійності, бо саме вони видають велику кількість різних кредитів з легкою системою видачі, але не можуть задовольнити весь спектр потреб клієнтів у кредитуванні, що і призводить до того, що кредитні спілки виграють за багатьма напрямками, отже, така ситуація негативно впливає на рівень економічної безпеки банків.

Наук. керіvn. Сергіенко О. А.

Література: 1. http://www.vlasnasprava.info/ua/business_financing/sources_of_financing/credit_unions.html?_m=publications&_t=rec&id=295. 2. http://www.vlasnasprava.info/ua/business_financing/sources_of_financing-credit_unions.html?_m=publications&_t=rec&id=295. 3. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях / В. Плюта. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.